

Wie schreef Genesis?

door Peter Scheele

De traditionele (evangelische) visie op het ontstaan van Genesis is ongeveer als volgt: De verhalen over aartsvaderen zijn zeer nauwkeurig mondeling overgeleverd. Het nageslacht moest deze uit het hoofd leren. Zo zijn ze bij Mozes terecht gekomen. Die heeft de verhalen gebundeld en er het boek Genesis van gemaakt. Wat Genesis 1 betreft, omdat dit iets was waar niemand bij was... dit is aan Adam verteld, die het doorverteld heeft, of God heeft het aan Mozes verteld en die heeft het aan het begin van Genesis toegevoegd.

Een wat vrijere visie hierop wordt verwoord door professor dr. ir. J.H. van Bommel in Ellips nr. 6 van oktober 2006 (nr. 270):

Toen Mozes de belijdenis proclameerde dat God de Schepper is van hemel en aarde, van alle leven en de mens, richtte hij zich tot een volk dat nog maar net was bevrijd uit de slavernij en een tocht vol ontberingen maakte. Hun koers door de woestijn werd niet bepaald door zon, sterren of een gps, maar door God die hen voorging in een wolkkolom.

In woorden die dit volk kon begrijpen, beleed Mozes Gods grote scheppingsdaden, zoals in Psalm 90. Mozes refereerde niet aan miljarden jaren, maar aan zeven dagen. Een kind kon het begrijpen. In de zes werkdagen en de sabbatdag werd het volk steeds weer herinnerd aan Gods scheppende kracht.

Ouweneel zegt er het volgende over (Ellips 5, augustus 2006, nr. 269):

Ik beweer niet dat er op de vragen (die Genesis 1 & 2 oproepen) geen antwoorden te verzinnen zouden zijn. Ik ken die antwoorden al, want ik heb ze vroeger zelf ook gegeven. Het is niet door de natuurwetenschap dat die antwoorden mij niet meer bevredigen, want ik houd mij nauwelijks nog met natuurwetenschap bezig.

Het is veeleer op theologische gronden dat de antwoorden niet meer voldoen. Het zijn spitsvondige verlegenheidsoplossingen, die voor mij veel minder aannemelijk zijn dan de veronderstelling dat Genesis 1 heel andere bedoelingen heeft dan ons een chronologisch-journalistiek verslag van Gods schepping te bieden.

Toledoth-structuur

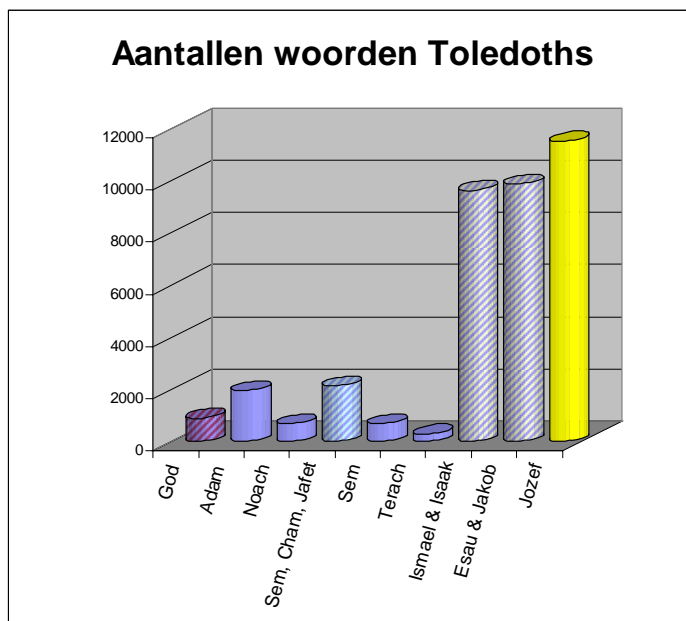
Het eerste wat van Genesis gezegd moet worden is dat het een toledoth-structuur heeft. Dat wil zeggen dat de eerste helft van Genesis onderverdeeld is in een verameling van 'geschiedenissen', die dan ook vaak beginnen met de tekst 'dit is de geschiedenis van...'. Zie onderstaand schema. Het wordt echter vaak heel verschillende vertaald.

0. Genesis 1:1-2:4	"Dit is de geschiedenis van de hemel en de aarde. Zo ontstonden ze, zo werden ze geschapen."
1. Gen. 2:5-5:1	"Dit is de lijst van Adams nakomelingen."
2. Gen. 5:2-6:9a	"Dit is de geschiedenis van Noach en zijn

	nakomelingen."
3. Gen. 6:9b-10:1	"Dit zijn de nakomelingen van Sem, Cham en Jafet , de zonen van Noach; na de zondvloed kregen zij zonen."
4. Gen. 10:2-11:10a	"Dit zijn de nakomelingen van Sem ."
5. Gen 11:10b-11:27a	Dit is de geschiedenis van Terach en zijn nakomelingen.
6. Gen. 11:27b-25:19a	25:12 "Dit zijn de nakomelingen van Ismaël " "Dit is de geschiedenis van Abrahams zoon Isaak en zijn nakomelingen."
7. Gen. 25:19b-37:2a	36:1 "Dit zijn de nakomelingen van Esau , ook Edom genoemd." 9 "Dit zijn de nakomelingen die Esau" "Dit is de geschiedenis van Jakob en zijn nakomelingen."
Gen. 37b	Vanaf hier wordt de zinsnede 'toledoth' niet meer gebruikt. Tot daar is de setting Mesopotamisch. Vanaf hier Egyptisch. Dit is mogelijk geschreven door Jozef op papyrus of leer.

De tweede helft vanaf Genesis 37 gaat over Jozef en is heel anders van karakter.

Om de omvang van deze gedeeltes met elkaar te vergelijken heb ik het aantal woorden geteld per gedeelte en krijg je het volgende schema.

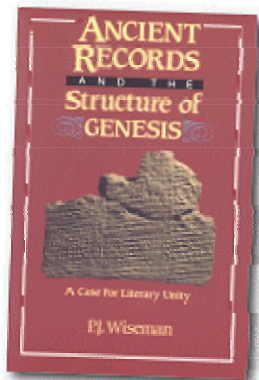

P.J. Wiseman

P.J. Wiseman was Air commodore van de Royal Air Force en gestationeerd in Irak. Hij was geen archeoloog of Midden Oosten specialist. Terwijl hij in de regio was, bezocht hij archeologische plekken, zoals Ur en Kish. Hij verzamelde kleitabletten en maakte zichzelf vertrouwd met het Mesopotamische schrift.

Hij ontdekte overeenkomsten tussen kleitabletten en de toledoths van Genesis. Hij publiceerde in 1936 het boek 'New Discoveries in Babylonia about Genesis' in 1936. Zijn zoon, Donald J. Wiseman, is Assyrioloog op de universiteit van London, en gaf een herziene druk uit in 1985, getiteld 'Ancient Records and the Structure of Genesis'.

Een aantal van de opmerkelijkste bevindingen van de Wisemans zijn:

- De naam van de auteur en/of de titel staat *aan het eind* en niet aan het begin zoals bij ons.
- Dat zou betekenen dat de auteurs van (de toledoths van) Genesis met naam en toenaam worden genoemd.
- In onze vertalingen zijn deze *af titelingen* als *opschriften* voor de volgende toledoth vertaald. Maar dan ten onrechte dus.
- Genesis is (tot aan Jozef) een verzameling familiegeschiedenissen op kleitablet geschreven.
- Deze zijn dan telkens (gekopieerd? en) doorgegeven aan de nazaten als een familiebezit.
- Mozes heeft:
  - vanwege zijn opleiding aan het Egyptische hof de expertise gehad dit spijkerschrift te vertalen naar het Hebreeuws,
  - de boeken samengevoegd en er 1 geschrift van gemaakt,
  - nieuwe plaatsnamen toegevoegd (zoals bijvoorbeeld vaak in hfst. 14),
  - alsook inmiddels in gebruik zijnde namen voor God toegepast.

- o Verschillende kleitabletten die bij elkaar hoorden kregen wel dezelfde onderschriften mee.
Sporen daarvan zijn terug te vinden in Genesis.
- o Dateringen en plaatsaanduidingen lijken ook op zoals ze op kleitabletten voorkomen.
- o Etcetera. Uitgebreide info is te vinden op internet, zoals <http://www.specialtyinterests.net/Toledoth.html>

Dat betekent dat we in Genesis een verzameling authentieke ooggetuigen-verslagen hebben met de familiegeschiedenissen van de betrokkenen. Vandaar ook de geslachtsregisters.

De aftiteling bevat de naam van de betrokkene of auteur. Dit zijn ze dan:

0. Genesis 1:1-2:4	God zelf?
1. Gen. 2:5-5:1	Adam
2. Gen. 5:2-6:9a	Noach
3. Gen. 6:9b-10:1	Sem, Cham en Jafet
4. Gen. 10:2-11:10a	Sem
5. Gen 11:10b-11:27a	Terach
6. Gen. 11:27b-25:19a	Isaak (met gedeeltes van Ismael)
7. Gen. 25:19b-37:2a	Jakob (met een deel van Esua)
Gen. 37b	Jozef (en zijn broers?)

Er is bijvoorbeeld moderne kritiek op het verhaal van Noach dat dit twee in elkaar geschoven verhalen zijn. Nou het is nog waarschijnlijker dat het drie in elkaar geschoven verhalen zijn, omdat deze gesignd zijn door 'Sem, Cham en Jafet'. Mozes zat naar alle waarschijnlijkheid met het probleem dat hij drie familieverslagen had aangaande Noach's vloed, namelijk van elk van zijn zonen. Hij heeft deze letterlijk in elkaar geschoven, zonder ook maar een zin te veranderen en mogelijk alleen een zin achterwege gelaten als deze echt identiek was. Vandaar de continue herhalingen in dit gedeelte.

Stijlverschillen tussen Genesis 1 en 2

Dit zijn een aantal belangrijke verschillen tussen Genesis 1 en 2:

Genesis 1	Genesis 2
Er worden geen namen gebruikt. Er zijn geen plaatsaanduidingen. Zon en maan heten zelfs 'het grote' en 'het kleine' licht.	Tuin Eden; rivieren Pison, Gichon, Tigris, Eufraat; Landen Chawila, Nubië Assyrië Zie de gele stukjes hieronder.
Universele, eenvoudige, bondige, heldere schrijfstijl.	Uitvoeriger, beschrijvend, gekleurde schrijfstijl.

Geen verwijzingen naar zaken van latere datum (anachronismen).	Er worden complete volken benoemd alsook behoorlijk ontwikkelde menselijke activiteiten zoals goud delven.
Geen menselijk handelen of cultuur	Land bewerken; goud delven; eten; slapen; huwen; sterven
Geen dialogen tussen mensen	Volop dialoog, en poëzie

Behalve deze stijlverschillen lijkt er ook een verschil in volgorde van scheppen te zijn:

Eerst planten, dan dieren, dan de mens	Eerst Adam, dan de planten, dan de dieren, dan Eva.
--	---

Deze verschillen laten zich nu eenvoudig verklaren. Genesis 1 en 2 zijn vanuit een verschillend perspectief geschreven. Dat wil zeggen dat Genesis 1 vanuit het perspectief van God is. Dat is het gedeelte waar geen mens bij was en wat niemand kon weten. Dat heeft God daarom zelf aan ons verteld.

Genesis 2 is vanuit het perspectief van Adam. Het is geschreven vanuit de beleving van Adam. Het is zijn ooggetuigenverslag... Vanaf het moment dat hij zijn ogen open doet, beschrijft hij wat hij ziet. Uiteraard is het vanuit zijn beleving zo dat hij er zelf het eerste is. De aarde is nog kaal. Hij ziet dat God voor zijn ogen een tuin aanlegt (dat de bomen en planten op aarde al eerder gemaakt waren doet daar dus niets aan af). Dan brengt God de dieren voor Adam, die hij namen mag geven. Enzovoorts.

Je kunt de vraag stellen of God's versie (Genesis 1) al aan Adam gegeven was of pas aan Mozes. Omdat er in Genesis 1 nog geen namen gebruikt worden en zelfs de zon en de maan nog niet zo genoemd worden, en het geven van namen een menselijke activiteit is, lijkt het gerechtvaardigd te concluderen dat God het aan Adam gegeven heeft. Als God het aan Mozes gegeven zou hebben, dan zouden de zon en de maan, zon en maan geheten hebben, omdat iedereen dat gewend was.

Het is een beetje speculatief, maar het zou dus heel goed kunnen dat God Adam kleitabletten overhandigd heeft (of hem heeft laten zien hoe je die kunt maken...) met de tekst van Genesis 1 erop. Dit is niet vreemd, want dat heeft God bij Mozes met de Tien Geboden ook gedaan... En dat God Adam daarbij verteld heeft dat Adam zijn eigen verhaal óók op moest schrijven om het te bewaren voor het nageslacht. Het kan natuurlijk ook zijn dat deze behoefte uit Adam zelf kwam en dat Adam het Ontbrekende Scheppingsverhaal (Genesis 1) dat God hem verteld had, zelf opgeschreven heeft en vervolgens ook zijn eigen verhaal is gaan opschrijven.

In de tijd dat God, de HEER, aarde en hemel maakte, groeide er op de aarde nog **geen enkele struik en was er geen enkele plant opgeschoten**, want God, de HEER, had het nog niet laten regenen op de aarde, en er waren geen mensen om het land te bewerken; wel was er water dat uit de aarde opwelde en de aardbodem overal bevloede. **Toen maakte God, de HEER, de mens.** Hij vormde hem uit stof, uit aarde, en blies hem levensadem in de neus. Zo werd de mens een levend wezen. God, de HEER, legde in het oosten, in **Eden**, een tuin aan en daarin plaatste hij de mens die hij had gemaakt. **Hij liet uit de aarde allerlei bomen**

opschieten die er aanlokkelijk uitzagen, met heerlijke vruchten. In het midden van de tuin stonden de levensboom en de boom van de kennis van goed en kwaad.

Er ontspringt in **Eden** een rivier die de tuin bevoeit. Verderop vertakt ze zich in vier grote stromen. Een daarvan is de **Pison**; die stroomt om heel **Chawila** heen, het land waar **goud** gevonden wordt. (Het **goud** van dat land is uitstekend, en er is daar ook **balsemhars** en **onyx**.) De tweede rivier heet **Gichon**; die stroomt om heel **Nubië** heen. De derde rivier heet **Tigris**; die loopt ten oosten van **Assyrië**. De vierde ten slotte is de **Eufraat**.

God, de HEER, bracht de mens dus in de tuin van **Eden**, om die te bewerken en erover te waken. Hij hield hem het volgende voor: 'Van alle bomen in de tuin mag je eten, maar niet van de boom van de kennis van goed en kwaad; wanneer je daarvan eet, zul je onherroepelijk sterven.'

God, de HEER, dacht: Het is niet goed dat de mens alleen is, ik zal een helper voor hem maken die bij hem past. **Toen¹ vormde hij uit aarde alle in het wild levende dieren en alle vogels, en hij bracht die bij de mens om te zien welke namen de mens ze zou geven: zoals hij elk levend wezen zou noemen, zo zou het heten.** De mens gaf namen aan al het vee, aan alle vogels en alle wilde dieren, maar hij vond geen helper die bij hem paste. Toen liet God, de HEER, de mens in een diepe slaap vallen, en terwijl de mens sliep nam hij een van zijn ribben weg; hij vulde die plaats weer met vlees. Uit de rib die hij bij de mens had weggenomen, bouwde God, de HEER, een vrouw en hij bracht haar bij de mens. Toen riep de mens uit:

'Eindelijk een gelijk aan mij,

mijn eigen gebeente,

mijn eigen vlees,

een die zal heten: vrouw

Zo komt het dat een man zich losmaakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw, met wie hij één van lichaam wordt.

Beiden waren ze naakt, de mens en zijn vrouw, maar ze schaamden zich niet voor elkaar.

Conclusie

Op de vraag wie Genesis geschreven heeft zou ik daarom het volgende antwoorden:

God heeft Genesis 1 geformuleerd en aan Adam gegeven. De verdere eerste helft van Genesis bestaat uit een verzameling familiegeshiedenissen die op kleitabletten geschreven is in spijkerschrift en overgeleverd is door diverse auteurs, waaronder Adam, de zonen van Noach, Terach, Isaak, Ismaël en Jakob. Jozef's geschiedenis is op papyrus geschreven in Egypte en waarschijnlijk dan ook in het Egyptisch. Mozes

---

¹ Ik weet niet of dit 'toen' in chronologische zin gelezen moet worden. In sommige vertalingen staat 'En'. Dus misschien is het ook maar gewoon een constatering van iets dat al eerder gebeurd was? Zou het kunnen dat hier alleen maar staat DAT God de dieren zo gemaakt had en ze daarna dan aan Adam toonde?

Of liet God Adam toch zien hoe hij dieren maakte, zoals hij dat bij de tuin ook met de planten gedaan had?

Nog een optie is dat God Adam eerst maakte, daarna de dieren en daarna Eva (zoals in Genesis 2), waarbij in Genesis 1 toch gesproken wordt van de mens (als man en vrouw) *na* de dieren.

Maar je kan je dan ook weer afvragen of Genesis 1 wel suggereert dat de dieren echt chronologisch vóór de mens kwamen. Het waren twee feiten die op dezelfde dag plaatsvonden, maar wanneer precies? Nou, dat zegt Genesis 2 dan...

heeft uiteindelijk dit alles naar het Hebreeuws vertaald er 1 boek van gemaakt en zo beperkt mogelijke redactie op de tekst uitgevoerd om het leesbaar te maken.

Het mag duidelijk zijn dat dit ten opzichte van het algemene beeld dat men heeft en waar dit artikel mee begon, een hele verbetering is, wat betreft authenticiteit en betrouwbaarheid! Ook mag duidelijk zijn dat een neiging naar vrijzinnige uitleg aangaande de oorsprong onnodig en onwenselijk is.